

Hoe VKB en SIKB het bodemwerkveld naar een hoger niveau tilden

Twee bodem-beeldbepalers vierden jubileum

In het kielzog van Tijdschrift Bodem zijn er nóg twee 'bodemjubilea' te vieren. De Vereniging Kwaliteitsborging Bodembeheer (VKB) staat voor haar vijfde lustrum. De Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB) werd dit jaar twintig. Met vijf (voormalige) voorzitters en directeuren blikken we terug en kijken we vooruit.

Door: Bert Kobus

Over de auteur:

Bert Kobus is tekstschrijver en bedrijfsjournalist

'De oprichting van de VKB...?' Walter de Koning, destijds manager bij Oranjewoud (de huidige Antea Group), kan het zich nog herinneren. 'Dat werd een komisch geheel. We waren destijds in 1996 met vier of vijf oprichtende bureaus. Na enkele verkennende gesprekken huurden we in Utrecht een bescheiden zaaltje af voor de oprichtingsbijeenkomst. Moest voldoende zijn. Tot onze verbazing kregen we echter zo'n tweehonderd aanmeldingen; in allerijl zijn we uitgeweken naar de Jaarbeurs.'

Die belangstelling tekende de behoefte aan professionalisering in het bodemwerkveld. De Koning: 'Eind jaren tachtig groeide de vraag naar bodemonderzoeken enorm. Er ontstond een serieuze markt terwijl het vakgebied nog in de kinderschoenen stond. Elke partij voerde onderzoek op z'n eigen manier uit. Je had te maken met verschillen in bodemkaarten en coderingen, in de uitvoering van bemonsteringen en boringen. Opdrachtgevers vroegen logischerwijs om uniformiteit én meer zicht op de kwaliteit. Als bodemadviesbureaus wilden we daarin voorzien.'

DE BEGINJAREN

De VKB hield zich in de beginjaren vooral bezig met de praktische vraagstukken rondom milieu-hygiënisch onderzoek. De Koning: 'Je had het over uniforme kaartlegenda's, hoe lang grondwater in een peilbuis mocht staan of hoe je een bemonstering uitvoerde. Ons eerste wapenfeit was dat we 25 korte documenten rondom de uitvoering van veldwerk maakten. Later zijn deze door SIKB samengevoegd tot wat nu de protocollen 1001 en 2001 zijn.'

Dat samenwerken aan praktische oplossingen wierp z'n vruchten af, zag oud-VKB-voorzitter Jos Theeuwen. 'Als VKB-lid gaf je provincies en gemeenten het vertrouwen dat je bodemwerk kwalitatief goed kon uitvoeren: je zat anders met elkaar om tafel.' De vereniging legde de kwaliteitslat dan ook hoog. 'Ja, we hebben weleens leden moeten schorsen nadat een audit uitwees dat ze hun zaken niet op orde hadden. Ook hadden we scherpe regels omtrent de aanmelding. Dat kleinere bureaus hierdoor vaak niet

in aanmerking kwamen voor een VKB-lidmaatschap werd ons weleens verweten. Later hebben we dat overigens hersteld.'

OPRICHTING SIKB

Eind jaren negentig was Theeuwen als VKB-voorzitter betrokken bij de oprichting van SIKB. 'De bodem was niet alleen het domein van bodemadviesbureaus. Het beslaat een hele keten: opdrachtgevers, aannemers, laboratoria, kennisinstituten, waterschappen en omgevingsdiensten. Die keten is zo sterk als de zwakste schakel.

In een uiterst complex werkveld, toch altijd tot een besluit komen

Mooi dat we bodemonderzoek en -sanering een gouden randje gaven. Maar zolang de rest 'blik' bleef, maakten we geen impact. Dat zag de overheid ook: daar was behoefte om de kwaliteit over de hele linie te verbeteren. De stappen die wij als VKB hadden gezet waren aanleiding om met ons in gesprek te gaan.'

Dit resulteerde in SIKB: een unieke privaat-publieke samenwerking waarin de hele bodemketen vertegenwoordigd was. 'Een succesformule', stelt Henk Koster, de huidige SIKB-directeur. 'Door samen richtlijnen te beheren, te ontwikkelen en te toetsen, creëer je draagvlak in de hele keten. Dit is nog elke dag hard werken: ook omdat SIKB de inbreng van opdrachtgevers en overheden omvat. Gelukkig heb je ondanks alle verschillen één gezamenlijke drive: de kwaliteit van het bodemwerk verbeteren. Zolang je die in het oog houdt en iedereen z'n inbrengt geeft, kom je tot afspraken en zet je stappen.'

En daar is Walter de Koning (de eerste SIKB-directeur) nog altijd trots op. 'SIKB is uitgegroeid tot een bouwwerk met centrale colleges van deskundigen, programmaraden, colleges van accreditatie en diverse platforms en advieskamers. Dankzij dit bouwwerk komen we in een uiterst complex werkveld toch altijd weer tot een besluit.'

FIGUUR 1: DE GEÏNTERVIEWDEN (VAN LINKS NAAR RECHTS): LAURENT BAKKER, HENK KOSTER, PETER VAN MULLEKOM, WALTER DE KONING EN JOS THEEUWEN (ILLUSTRATOR: ROB VAN LINT).

‘En niet alleen binnen bodembeheer, hè’, voegt Koster toe. ‘We hebben gaandeweg nog vier colleges toegevoegd: Archeologie, Bodembescherming, Tankinstallatiebeheer en Datastandaarden. Ook binnen deze thema’s hebben we de afgelopen jaren voor een enorme kwaliteitsslag gezorgd.’

CRISISJAREN

Terug naar de VKB. Want, nadat de ontwikkeling van protocollen werd overgedragen aan SIKB, hield het werk van de VKB niet op. (Sowieso bleven leden binnen SIKB-verband actief meewerken

Bodem is aan revival begonnen

aan kwaliteitsrichtlijnen). De VKB transformeerde zich meer en meer tot een gesprekspartner voor overheden, klanten en toezichthouders rondom kwaliteitsverbetering en duurzaam bodembeheer.

Daar kwamen ook de nodige markttuitdagingen bij. Theeuwen: ‘Alle VKB-leden committeerden zich aan SIKB-protocollen en richtlijnen. Maar deze werden nog lang niet door alle overheden verplicht gesteld. Zeker in de crisisjaren verloren we aanbestedingen hierdoor vaak op prijs. VKB-leden waren weliswaar de beste jongetjes van de klas, maar niemand wilde ze hebben, want te duur. Zie dan iedereen maar aan boord te houden.’ Dit veranderde toen het toenmalige ministerie van VROM de SIKB-richtlijnen als een wettelijke verplichting opnam in het

Kwalibo-systeem. Dit zorgde voor het zo gewenste ‘level playing field’ dat de adviesbureaus en andere bodempartijen voor ogen stond: elke speler in de markt had zich nu aan dezelfde regels te houden.

ANDERE PERSPECTIEVEN

Dit bracht wel andere perspectieven met zich mee. Oud-VKB-voorzitter Laurent Bakker: ‘Anders dan in de beginjaren ging het minder over de kwaliteit die je wilt behalen om jezelf te onderscheiden, maar meer of regelgeving ons wel in staat stelt om kwaliteit te bieden.’ Een andere dimensie was de handhaving. Zeker na 2012, toen VROM-inspectie en Inspectie Verkeer en Waterstaat samengingen in de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT), ontstond een spanningsveld.

De ILT ging, anders dan VROM-inspectie, strikter handhaven. Bakker: ‘Of het nu ging om bemonsteringen, partijkeuringen of rapportages: in hun optiek waren fouten en afwijkingen al snel overtredingen. Terwijl het volgens ons vaak ging om situatiegericht handelen. Soms moet je één partij gescheiden uitplaatsen omdat een locatie erom vraagt. Soms kun je door omstandigheden een bemonstering niet uitvoeren zoals het zou moeten. Er moet ruimte zijn, maar wel in de geest van de Kwalibo. Hier hebben we menig gesprek over gevoerd.’

Die dialoog werd lastiger toen de ILT meende dat de VKB geen gesprekspartner kón zijn. De leden van de vereniging stonden immers onder toezicht en daarmee mag ILT in de basis niet overleggen. Bakker: ‘Na twee jaar radiostilte zaten we gelukkig weer met elkaar om tafel. Werken aan kwaliteit doe je samen. De spelregels zijn er ook in ons belang. Maar, je moet ze wel werkbaar houden. Daarover moet je het kunnen hebben, overigens zonder de rol van de handhaving teniet te doen.’

KWALITEIT EN INNOVATIE

Het werkveld voor én na 25 jaar VKB? 'Een wereld van verschil', stellen alle betrokkenen. In die zin is een belangrijke VKB-doelstelling behaald: kwaliteitsverbetering en uniformering. Hiermee is het werk niet af. Peter van Mullekom, de huidige voorzitter van de VKB: 'Als adviesbureaus willen we zinvol en maatschappelijk relevant werk doen: via de VKB blijven we kritisch op hoe we dit voor opdrachtgevers het beste kunnen uitvoeren. Door waar mogelijk richtlijnen en protocollen proberen te verbeteren; door het gesprek aan te gaan met het bevoegd gezag over nut en noodzaak van onderzoek. Die discussie gaan we graag aan.'

Daarnaast loopt VKB voorop als gaat om de verbetering van kwaliteit en innovatie. 'Rondom actuele bodemthema's pakken we onze rol. Daar doen opdrachtgevers hun voordeel mee. De Richtlijn Risicogestuurd werken bij tijdelijk uitplaatsen van asbest in puinhoudende bodem en de geactualiseerde Handreiking voor bemonstering van PFAS zijn daar mooie voorbeelden van.'

VERBETERING KWALIBO-STELSEL

Voor de toekomst liggen er meerdere uitdagingen in het verschiep: voor VKB én SIKB. De verbetering van het Kwalibo-stelsel die door staatssecretaris van Veldhoven is aangekondigd is daar

We hadden een enorme drive

één van. Mede ingegeven door de komst van de Omgevingswet, maar ook omdat het stelsel te complex zou zijn en er sprake is van een aanzienlijk nalevingstekort.

Over dit nalevingstekort en de weerslag daarvan op de VKB-leden, maakt van Mullekom zich zorgen. 'Waar wordt gewerkt, worden fouten gemaakt. Maar, ik ken geen adviesbureau dat dit moedwillig doet. Dat is niet in ons belang; we handelen in de geest van de Kwalibo, richtlijnen die we zelf ooit geïnitieerd hebben.'

Verbetermaatregelen moeten volgens Van Mullekom gericht zijn op dat deel van de keten waar de grootste risico's zijn en het meeste geld wordt verdiend bij het afwijken van richtlijnen en protocollen. 'Daarom is er eerst een goede analyse nodig van de hele keten. We gaan dit proces nauwlettend volgen: kritisch, met een open mindset. Daarin zijn we in 25 jaar tijd niet veranderd.'

De geïnterviewden

Jos Theeuwen: van 2000 tot 2010 VKB-voorzitter. Destijds was hij manager Bodem & Ondergrond bij Grontmij, het huidige Sweco. Inmiddels is Theeuwen hoofd Monitoring Milieukwaliteit bij het RIVM. De afgelopen vijf jaar was hij als voorzitter programmaraad Bodembeheer betrokken bij SIKB.

Laurent Bakker volgde Jos Theeuwen op en was van 2010 tot 2019 voorzitter van de VKB. Destijds was Bakker directeur Bodem & Grondwater bij Tauw. Sinds 2019 is hij er directeur Digitale Transformatie.

Peter van Mullekom is sinds dit jaar voorzitter van het VKB. Daarvoor was hij vier jaar lang secretaris. Van Mullekom is senior adviseur Bodem bij Stantec.

Walter de Koning was in 1996 namens Antea Group (destijds Oranjewoud) medeoprichter van de VKB. Daarnaast was hij in 2000 de eerste directeur van de SIKB. Tegenwoordig is de Koning directeur van de stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (ERM).

Henk Koster is sinds 2018 directeur van de SIKB. Van 2007 tot 2017 was hij manager bij Royal HaskoningDHV en bestuurslid van de VKB.

BODEMREVIVAL

Sowieso gaat het bodemwerkveld een nieuwe fase in, constateert Theeuwen. 'In de jaren tachtig was een groep pas afgestudeerde 'jonge honden' de eerste lichter die aan de slag ging met de bodem. In drie decennia maakte deze generatie Nederland schoner, veiliger en gezonder. De overheid heeft zelfs een tijdje gemeend dat de hele bodemsaneringsoperatie wel zo'n beetje klaar was.'

Niets is minder waar. Theeuwen: 'Bodem is aan een revival begonnen. Met microplastics, PFAS en granulaten komen we nieuwe stoffen tegen. We staan voor een enorme woningbouwopgave waardoor de vraag naar bodemonderzoek en -sanering zal groeien. En denk ook aan ontwikkelingen zoals monitoring, big data en sensing. Daar moeten we iets mee: zeker in een werkveld dat na veertig jaar nóg met de Edelman-boor werkt. Nu de lichter van de jaren tachtig zoetjes aan met pensioen gaat, hebben we een nieuwe generatie met nieuwe ideeën nodig. Het is mede aan VKB en SIKB om deze de ruimte te geven.'

Ook Koster voorziet volop bodemwerk aan de winkel: 'Er komen grote thema's op SIKB af. Ik denk aan onze bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG's) zoals klimaatadaptatie, duurzame energievormen en circulariteit. Maar ook digitalisering, informatisering en de Omgevingswet gaan onze agenda's beheersen. De bodem is relevanter is dan ooit. SIKB én ook VKB hebben hierin nog een beeldbepalende rol te spelen.'